

Η συμμαχία ΑΚΡ-ΜΗΡ και οι βαθιές αντιστάσεις των εθνικιστών

Οι βαθιές αντιστάσεις των εθνικιστικών κύκλων σε θέματα που αφορούν την ΕΕ - ορισμένες εκ των οποίων είναι και οι λεγόμενες «κυπρογενείς» υποκρούσεις της Αγκυρας - αποτελούν σήμερα βασική συστατική των πολιτικών της συμμαχίας ΑΚΡ-ΜΗΡ στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική.

Ο σφικτός εναγκαλισμός Ερντογάν - Μπαχτσελί δεν αφήνει πολλά περιθώρια για ελαστικότητα στις θέσεις της Αγκυρας στο Κυπριακό

ΤΟ «ΤΡΑΥΜΑ» ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΑΝΑΝ

Οι πολιτικές ελίτ στην Τουρκία αλλά και ο ίδιος ο Ερντογάν βιώνουν το «Οχι» των Ελληνοκυπρίων στο Σχέδιο Ανάν το 2004 ως «τραύμα εμπιστοσύνης», καθώς εκείνη την περίοδο ο ίδιος και το ΑΚΡ είχαν κάνει μια ιστορική υπέρβαση, παραγκωνίζοντας ουσιαστικά τον Ραούφ Ντενκτάς και το τότε κατεστημένο της Αγκυρας, παίρνοντας ένα πολύ μεγάλο ρίσκο, έχοντας ωστόσο ως «πίσίδα» και απώτερο στόχο την ευρωπαϊκή πορεία της «παλαιάς» Τουρκίας. Κάτι που σήμερα δεν ισχύει πια.

ΤΟΥ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΑΡΕΤΑΙΟΥ

Το Κυπριακό υπό την επίδραση της «τουρκο-ισλαμικής σύνθεσης»

Τι έχει αλλάξει στη σημερινή Τουρκία σε σχέση με το 2017 στο Κραν Μοντανά - Η παγίωση ενός εκ βαθέων αναθεωρητικού αφηγήματος, η ιδεολογική ώσμωση ανάμεσα στον εθνικισμό και στο Ισλάμ και η επίδραση στις διαπραγματεύσεις

Μια εντελώς διαφορετική Τουρκία σε σχέση με το 2017 στο Κραν Μοντανά αλλά και τα προηγούμενα χρόνια αναμένεται να προσέλθει στην άτυπη πενταμερή διάσκεψη της Γενεύης την εβδομάδα που έρχεται. Οι μεγάλες διαφορές σε σχέση με το παρελθόν εκφράζονται κατ' αρχήν δημόσια, με τη θέση περί δύο κρατών και την ευρύτερη ρητορική της Αγκυρας και του **Ερσίν Τατάρ** να αντανακλούν τις βαθιές αλλαγές που έχουν γίνει στην Τουρκία, αλλά και στις σχέσεις της με την τουρκοκυπριακή κοινότητα, που έχουν πλέον αποκρυσταλλωθεί από το 2017 και μετά.

Η τουρκο-ισλαμική σύνθεση

Ακρογονταίος λίθος της διαφθοροποίησης σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο, που υποβόσκει κάτω από τις δημόσιες δηλώσεις και ρητορικές, είναι η παγίωση ενός εκ βαθέων αναθεωρητικού αφηγήματος που κυριαρχεί σήμερα ανάμεσα στις τουρκικές πολιτικές ελίτ της εξουσίας, αποτελώντας μια ιστορική και πολιτική αποκρυστάλλωση της τουρκο-ισλαμικής σύνθεσης. Η σύνθεση αυτή βρισκεί τις βαθύτερες ρίζες της ήδη από την ανάδειξη του Δημοκρατικού Κόμματος του **Αντάν Μεντερές** τη δεκαετία του 1950 ως βασικού καταλύτη των πολιτικών, αλλά και κοινωνικών δυναμικών στην Τουρκία και χαρακτηρίζεται κυρίως από την ιδεολογική ώσμωση ανάμεσα στον τουρκικό εθνικισμό και το τουρκικό

Ισλάμ. Η τουρκο-ισλαμική σύνθεση θα μετατραπεί σε επίσημη ιδεολογία με το πραξικόπημα του **Κενάν Εβρέν** το 1980, ως προαίτιος απέναντι στην πρόσληψη της Αριστεράς και του κομμουνισμού ως απειλή για την τουρκική κοινωνία και το κράτος. Θα μεταλλαχθεί δε σε μια κινητήρια δύναμη της τουρκικής πολιτικής και οικονομίας κατά την περίοδο του **Τουρκοκούς Οζάλ**. Μέχρι το 2002 ωστόσο και την άνοδο του ΑΚΡ στην εξουσία, η τουρκο-ισλαμική σύνθεση θα παραμείνει μέσα στα ευρύτερα όρια της εσωσπέρφειας και της απαρχαγής εκκοσμίκευσης του Κεμαλισμού.

Η συμμαχία ΑΚΡ - Μπαχτσελί

Κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του στην εξουσία, το ΑΚΡ θα προωθήσει νέες πολιτικές τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό που θα εξασθενίσουν με τον συντηρητικό αυτόν Κεμαλισμό, αλλά δεν θα καταφέρουν τελικά να τον αντικαταστήσουν με το φιλελεύθερο αφήγημα των

«συντηρητικών μουσουλμάνων», με σαφείς παραλληλισμούς με τους ευρωπαϊούς χριστιανοδημοκράτες, των πρώτων χρόνων του κόμματος. Μετά το 2013, αλλά κυρίως μετά τις εκλογές του Ιουνίου 2015 και την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος του Ιουλίου 2016, το ΑΚΡ θα διαμορφώσει ένα νέο πρόγραμμα τουρκο-ισλαμικής σύνθεσης και θα προχωρήσει σε έναν στενό εναγκαλισμό με τον συντηρητικό τουρκικό εθνικισμό, όπως αυτός εκφράζεται από τον **Ντεβλέτ Μπαχτσελί** και το Κόμμα της Εθνικιστικής Δράσης (ΜΗΡ). Το πρόγραμμα αυτό είναι μεν νέο - κυρίως ως προς την ισχύ του καθώς εξελίσσεται έχοντας απέναντί του έναν ιδιαίτερα εξασθενημένο Κεμαλισμό - αλλά αντλεί τη δυναμική και τη νομιμοποίησή του από τις βαθιές ρίζες του τουρκικού εθνικισμού και ισλαμισμού. Και παράλληλα, εξελίσσεται και διαμορφώνεται μέσα σε ένα μετα-ψυχροπολεμικό πλαίσιο, το οποίο ενισχύει τόσο τις λαϊκιστικές και

εθνικιστικές τάσεις όσο και τις φιλοδοξίες περιφερειακών δυνάμεων να διαδραματίσουν ρόλο στην παγκόσμια σκηνή.

Η σημασία της Κύπρου

Για τους ιδεολογικούς «πατέρες» του τουρκικού εθνικισμού, όπως ο ιδρυτής του ΜΗΡ **Αλπαράλν Τουρκές** και ο εθνικιστής διανοούμενος του κινήματος των Ιδεολογικών (γνωστός ως «Κράζο Λύκος») **Σεγντ Αχμέτ Αρβάσι**, η Κύπρος έχει ιδιαίτερη, σχεδόν ιερή σημασία. Το πόσο βαθιά χαραγμένη είναι η Κύπρος στο υποσυνείδητο αλλά και το συνειδητό των τουρκικών εθνικιστών αναδεικνύεται από ένα ποίημα του Αρβάσι το 1949: «*Της Κύπρου ο αποχωρισμός βάσανο στα σπλάχνα μας, χάθηκε τον Μπαρμπαρόσσα η φωνή απ' τη Μεσόγειο / στους Ξένους τα νησιά, σε μας οι αβάσταχτοι καημοί / αποχωρίστηκε η πατρίδα τελικά και τα δικά μας τα Βαλκάνια*». Την ίδια ιερή σχεδόν σημασία έχει η Κύπρος και για τους ιδεολογικούς «πατέ-

ρες» του τουρκικού ισλαμισμού, όπως ο **Νετζμετίν Ερμπακάν**, ιδρυτής και ηγέτης όλων των ισλαμικών κομμάτων της Τουρκίας μέχρι το ΑΚΡ και αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ειζεβίτ το 1974 και ο ισλαμιστής ιδεολόγος **Αχμέτ Νετσιπ Φαζίλ Κιζακιουρέκ**, τον οποίο θαυμάζει και εξαιρεί δημόσια ο **Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν**. Οι απόψεις και οι κοσμοθεωρίες των τεσσάρων αυτών πολιτικών και ιδεολόγων της τουρκο-ισλαμικής σύνθεσης κυριαρχούν στους κόλπους της εξουσίας στην Τουρκία και, de facto, αποτελούν θεμελιώδεις πυλώνες του αφηγήματος της Αγκυρας, αλλά και του χαρακτήρα του σημερινού καθεστώτος. Συμβάλλουν καθοριστικά στη σημερινή πολιτική της Αγκυρας έναντι των Τουρκοκυπρίων, η οποία έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τη βαθιά παράδοση εκκοσμίκευσης της τουρκοκυπριακής ταυτότητας.

Ο ρόλος των εθνικιστών

Παράλληλα με τις ιδεολογικές αυτές συστάσεις που έχουν ενδυναμώσει τον αναθεωρητικό τουρκικό εθνικισμό και τον έχουν ξαναφέρει στην καρδιά του τουρκικού ισλαμισμού, οι συσχετισμοί δυνάμεων στην Τουρκία αλλά και για τις σχέσεις της με την ΕΕ και τις

ΗΠΑ έχουν ενισχύσει σε πολύ μεγάλο βαθμό την παρουσία και το βάρος των εθνικιστών όχι μόνο στο πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο, αλλά και στους κόλπους του καθεστώτος. Ο σφικτός εναγκαλισμός Ερντογάν - Μπαχτσελί, που πλέον τούρκου και ξένο αναλυτές θεωρούν ως παράγοντα με πολύ μεγάλη επιρροή, δεν αφήνει πολλά περιθώρια για ελαστικότητα στις θέσεις της Αγκυρας στο Κυπριακό. Οι διαρκείς «πετραγονισμοί του κύκλου» στους οποίους ο τούρκος Πρόεδρος καλείται να προβαίνει για να διαπρέπει τη συνοχή του καθεστώτος που έρχονται να προσθέσουν μια επιπλέον πρόκληση στο ζήτημα της στάσης της Τουρκίας στο Κυπριακό. Οι «επλήξεις» στις οποίες προέβη η Αγκυρα την τελευταία περίοδο, τόσο στον αφορά το θέμα της διαδικασίας απαγόρευσης του φιλο-κουρδικού Κόμματος της Δημοκρατίας των Λαών (ΗΔΡ) όσο και το θέμα της απόσυρσης της χώρας από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, δεν ήταν παρά αναμενόμενες απόρροιας των «ακροβατικών» αυτών.

Ο κ. Ευάγγελος Αρεταίος είναι επιστημονικός συνεργάτης ΕΛΙΑΜΕΠ και ερευνητής της Διπλωματικής Ακαδημίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.